

РЕЗУЛЬТАТИ моніторингу стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2019 рік

I. Загальні результати моніторингу

Оцінка соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2019 рік здійснена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики» за переліком показників, наведених у додатку 2 до Порядку.

Оцінка здійснена на підставі наявних даних офіційної статистики та інформації центральних та місцевих органів виконавчої влади за 62 показниками, що характеризують ситуацію за 12 напрямками в різних сферах соціально-економічного розвитку регіонів, визначено місце кожного регіону за окремим напрямом та узагальнююче рейтингове місце за усіма напрямками оцінки.

За підсумками 2019 року в цілому в регіонах спостерігається продовження позитивної тенденції трьох попередніх років щодо зростання в ключових сферах розвитку, за винятком спаду виробництва у промисловості та уповільнення темпів зростання виробництва сільськогосподарської продукції, про що свідчить динаміка основних соціально-економічних показників:

зменшились обсяги виробництва промислової продукції у 16 регіонах та в цілому по Україні на 0,5 %, (у 2018 році – зростання на 3,0 %);

зросли обсяги виробництва продукції сільського господарства у 22 регіонах та в цілому по Україні на 1,1% (у 2018 році – зростання на 8,1%);

збільшилися обсяги будівельної продукції у 24 регіонах та в цілому по Україні на 23,6% (у 2018 році – на 8,6%);

збільшено обсяги інвестицій, які залучаються в регіональні економіки:
капітальні інвестиції зросли у 21 регіоні та в цілому по Україні – на 15,5% (у 2018 році – на 22,1%);

прямі іноземні інвестиції зросли у 23 регіонах та в цілому по Україні – на 8,8% (у 2018 році – на 4,1%);

збільшилися доходи місцевих бюджетів в усіх регіонах, від 8,8% в Одеській області до 18,7% у м. Києві, і в середньому по Україні показник приросту склав 15,8% (у 2018 році – 15,2%), що дозволяє більш самостійно вирішувати місцеві проблеми розвитку;

вдалося покращити динаміку соціальних індикаторів:
реальна заробітна плата зросла в усіх регіонах, від 5,9% у Закарпатській до 13,2% у Миколаївській області, і в цілому по Україні – на 9,8% (у 2018 році – на 12,5%);

обсяги заборгованості з виплати заробітної плати скоротились у 13 регіонах; у всіх регіонах зменшилися показники рівня безробіття населення.

II. Результати моніторингу за напрямками

Напрямок **«ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГРУНТОВАНІСТЬ»** включає 3 показники, які комплексно характеризують рівень життя населення та стан розвитку регіональної економіки.

Одним з основних індикаторів стану економіки регіону є показник валового регіонального продукту, який допомагає охопити всі особливості регіональної структури виробництва, а рівень валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення дає можливість виділити найбільш продуктивні регіони України.

За підсумками 2018 року усі регіони продемонстрували зростання **валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення** у порівнянні з показниками 2017 року, і в середньому по Україні цей показник склав 84235 гривень (у 2017 році – 70233 гривень).

Традиційним лідером серед інших регіонів за цим показником є місто Київ (283097 гривень). Вищим за середньоукраїнський показник валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення зафіксовано у таких промислово розвинених регіонах, як Полтавська (123763 гривень), Дніпропетровська (114784 гривень), Київська (112521 гривень), Харківська (86904 гривень) та Запорізька (85784 гривень) області.

Територіальна диспропорція щодо обсягу валового регіонального продукту на одну особу збільшилася, порівняно з 2017 роком (17,2раза), і склала 17,4раза (максимальне значення у 2018 році спостерігалось у м. Києві – 283097 грн., мінімальне у Луганській області – 16301 грн.).

Стабільне підвищення доходів населення є першорядним підґрунтям зростання економіки регіонів та держави в цілому. Доходи населення характеризують динаміку окремих блоків економічної системи й відображають стан справ у сфері кінцевого споживання, що дозволяє оцінювати реальний рівень вирішення завдань з підвищення добробуту населення.

У 2019 році **наявні доходи населення** збільшились в усіх регіонах, порівняно з показниками 2018 року, і в середньому по Україні цей показник у розрахунку на одну особу населення склав 67528 гривень (у 2018 році – 58442 гривень).

Регіонами з вищим за середньоукраїнське значенням показника **наявного доходу на одну особу** у 2019 році є м. Київ (165054 гривень), Дніпропетровська (87130 гривень), Запорізька (75407 гривень), Київська (75146 гривень), Одеська (72805 гривень) та Полтавська (71627 гривень) області, і основним фактором впливу на розмір доходу населення є галузева структура економіки зазначених регіонів.

Упродовж 2019 року **коефіцієнт вибуття сільського населення** (у розрахунку на 10 тис. осіб наявного сільського населення) порівняно з показниками 2018 року зменшився в усіх регіонах, крім Київської та Херсонської областей, в цілому по країні - з 164,0 до 148,3.

Найвище значення цього показника зафіксовано у Сумській (211,0), Київській (203,4) та Кіровоградській(201,5) областях, а відповідно найнижче у Закарпатській (47,7) та Чернівецькій (85,7) областях.

Напрямок «**ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ**» включає 7 показників, які характеризують стан розвитку реального сектору економіки (промисловість, сільське господарство, будівництво) та рівень цін на споживчому ринку (індекс цін).

За підсумками 2019 року **обсяги промислового виробництва** в Україні зменшилися на 0,5% (у 2018 році - зростання на 3,0%).

Збільшення виробництва промислової продукції спостерігалось у 9 регіонах (у 2018 році – у 16 регіонах): від 0,3% у Чернівецькій до 14,7% у Вінницькій областях. Також суттєво наростили обсяги промислового виробництва підприємства Одеської (на 7,4%), Рівненської (на 6,9%) та Херсонської (на 4,4%) областей.

Зменшення обсягів виробництва промислової продукції за підсумками 2019 року спостерігалось у 16 регіонах, від -0,3% у Київській до -14,5% у Хмельницькій областях. Крім Хмельницької, найбільше скорочення обсягів зафіксовано у Закарпатській області (-13,9%), Чернігівській (-10,1%), Житомирській (-5,7%) та Волинській (-5,1%) областях.

Динаміка промислового виробництва була обумовлена, зокрема, теплими погодними умовами (енергетика), протекціоністськими заходами з боку РФ (машинобудування), високою конкуренцією, зокрема, з боку імпортової продукції, ремонтом виробничих потужностей у енергетиці та металургії, зниженням цін на чорні метали у світі, низьким врожаєм цукрових буряків, фруктів та овочів (харчова промисловість), логістичними проблемами на залізничному транспорті.

Всього по Україні за підсумками 2019 року було реалізовано промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу на суму понад 2480,8 млрд. гривень. **Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу** в середньому по Україні у 2019 році становив 59027,7 гривень, що на 0,5% менше, ніж у 2018 році (59346,8 гривень).

При цьому територіальна диспропорція щодо обсягів реалізованої промислової продукції на одну особу зменшилися проти 2018 року (14,1 раза) і склала 13,9 раза (максимальне значення у 2019 році спостерігалось у Дніпропетровській області – 142289,0 грн., мінімальне у Луганській області – 10219,1 грн.).

За підсумками 2019 року продовжено позитивну динаміку по Україні щодо **обсягу виробництва сільськогосподарської продукції** – зростання на 1,1% (у 2018 році – збільшення на 8,1%).

За звітний період обсяги виробництва продукції збільшилися у 14 регіонах в межах від 0,1% в Рівненській до 23,2% в Запорізькій області. Обсяги виробництва також суттєво збільшилися в Донецькій (на 17,3%), Луганській (на 10,7%), Дніпропетровській (на 20,4%) та Кіровоградській (на 6,7%) областях.

Зменшення обсягу виробництва валової продукції сільського господарства у 2019 році в порівнянні з відповідним періодом 2018 року зафіксовано у 10 регіонах: від -0,4 % у Хмельницькій до -10,6% у Одеській області.

На зменшення обсягів виробництва сільськогосподарських культур, в основному, вплинуло зниження урожайності, в порівнянні з минулорічними показниками, внаслідок менш сприятливих погодних умов під час вегетації і дозрівання та, в деяких областях, зменшення посівних площ. Так, за звітний період порівняно з 2018 роком господарствами усіх категорій у зазначених областях зменшено обсяг виробництва:

- зернових та зернобобових культур: в Івано-Франківській - на 7,6%, Одеській - на 13,8% Полтавській - на 3,5%, Хмельницькій - на 1,7% та Черкаській - на 2,0% областях;

- сої: у Івано-Франківській - на 26,4%, Київській - на 18,2%, Одеській - на 24,1%, Полтавській - на 25,2%, Тернопільській - на 2,3%, Хмельницькій - на 7,0%, Черкаській - на 18,0% та Чернігівській - на 32,1% областях;

- соняшнику: в Київській - на 11,3%, Одеській - на 22,5% та Чернівецькій - на 34,5% областях;

- ріпаку: у Івано-Франківській - на 2,3%, Тернопільській - на 5,3%, Чернівецькій - на 14,1% та Чернігівській - на 10,2% областях;

- картоплі: у Закарпатській - на 6,6%, Івано-Франківській - на 0,2%, Київській - на 17,7%, Полтавській - на 9,1%, Тернопільській - на 7,3%, Хмельницькій - на 20,9%, Черкаській - на 31,0%, Чернівецькій - на 5,6% та Чернігівській - на 14,4% областях;

- культур овочевих: у Закарпатській області - на 4,4%, Київській - на 6,4 % та Хмельницькій - на 5,1% областях;

- культур плодових та ягідних: у Закарпатській - на 22,6%, Івано-Франківській - на 12,1%, Київській - на 19,4%, Одеській - на 2,5%, Полтавській - на 4,0%, Тернопільській - на 8,0%, Хмельницькій - на 13,5%, Черкаській - на 24,7%, Чернівецькій - на 10,2% та Чернігівській - на 35,2% областях;

у галузі тваринництва зменшено обсяг:

- вирощування (у живій масі) сільськогосподарських тварин у підприємствах: Київської - на 13,3%, Одеської - на 5,9% та Полтавської - на 0,3% областей;

- виробництво молока: у Київській - на 8,4%, Одеській - на 4,0%, Полтавській - на 0,4% та Чернігівській - на 4,9% областях;

- кількість одержаних яєць (від птиці свійської): в Одеській - на 19,2% області;

- виробництво вовни: в Одеській - на 10,5% та Чернігівській - на 11,1% областях.

Однією з основних причин зменшення обсягів виробництва продукції тваринництва є скорочення кількості сільськогосподарських тварин. Так, у зазначених областях, станом на 01.01.2020 порівняно з 01.01.2019, у господарствах

усіх категорій, зменшилась кількість:

- великої рогатої худоби: у Київській - на 7,1% (у т. ч. корів - на 5,8%), Одеській - на 6,1% (у т. ч. корів - на 3,9%), Полтавській - на 8,8% (у т. ч. корів - на 4,7%) та Чернігівській - на 6,7% (у т. ч. корів - на 6,1%) областях;
- свиней: в Одеській - на 13,7% та Полтавській - на 15,1% областях;
- овець та кіз: в Одеській – на 8,5%, Полтавській - на 1,7% та Чернігівській - на 2,8% областях;
- птиці: в Одеській – на 17,8%, Полтавській - на 4,6% та Чернігівській - на 1,9% областях.

Основними причинами виникнення негативних тенденцій в звітному періоді були:

- обмеження доступу товаровиробників до кредитних ресурсів;

Довідково: процентні ставки, під які сільськогосподарські товаровиробники залучали кредити у 2019 році для проведення польових робіт залишались високими та становили до 23% річних.

- низькій рівень купівельної спроможності населення;
- захворювання свиней на африканську чуму.

Обсяг виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь у 2019 році, у порівнянні з показниками попереднього року, в цілому по країні збільшився на 1,6% і склав 770,8 тис. гривень. Відповідна тенденція щодо збільшення обсягу виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь мала місце у 16 регіонах.

Традиційними лідерами за цим показником є: Вінницька (1248,8 тис. гривень), Івано-Франківська (1206,7 тис. гривень), Черкаська (1198,9 тис. гривень) та Київська (1164,8 тис. гривень) області.

За підсумками 2019 року у 24 регіонах спостерігалось збільшення **обсягу виробництва будівельної продукції**, від 1,1% у Волинській області до 77,7% у Вінницькій, і в цілому по Україні зростання склало 23,6% (у 2018 році – 8,6%).

В розрізі регіонів найбільше зростання обсягу будівельної продукції, крім Вінницької області, зафіксовано у Чернігівській (на 52,0%), Миколаївській (на 50,2%), Херсонській (на 44,7%) та Чернівецькій (на 38,7%) областях.

Негативну динаміку щодо виробництва будівельної продукції за підсумками 2019 року зафіксовано у Запорізької області (зменшення на 3,8%).

У грудні 2019 року по відношенню до грудня 2018 року **ситуація на споживчому ринку в усіх регіонах** характеризувалася зростанням цін. Так, середній індекс споживчих цін по Україні становив 104,1% (у грудні 2018 року зростання становило 9,8%).

У регіональному розрізі індекс споживчих цін варіював від 102,4% у Вінницькій до 106,0% у Донецькій області.

В цілому у грудні 2019 року по відношенню до грудня 2018 року у регіонах серед товарів і послуг зросли ціни на:

освіту – від +6,6% у Вінницькій та Херсонській до +23,7% у Донецькій областях (по Україні – на 13,5%);

алкогольні напої, тютюнові вироби – від +11,3% у Львівській до +14,7% у Хмельницькій областях (по Україні – на 13,0%);

зв'язок – від +7,7% у Хмельницькій до +16,7% у Одеській областях (по Україні – на 11,8%);

ресторани та готелі – від +4,0% у Одеській до +19,2% у Донецькій областях (по Україні – на 8,8%);

продукти харчування та безалкогольні напої – від +3,5 % у Кіровоградській до +6,9% у Волинській областях (по Україні – на 4,8%);

охорону здоров'я – від +1,3% у Кіровоградській до +7,1% у Черкаській областях (по Україні – на 3,8%);

Водночас, мало місце **зниження** цін на:

транспорт: по Україні ціни зменшилися на 2,4%. Ціни зменшилися у 23 регіонах: від -0,2% в Івано-Франківській до -6,9% в Одеській областях. Водночас зросли ціни у Харківській (+1,9%) та Чернігівській (+0,8%) областях.

одяг і взуття: по Україні ціни зменшилися на 2,3%. Ціни зменшилися у 18 регіонах: від -0,3% у Херсонській області до -17,1% у м. Києві. Водночас зросли ціни у 7 регіонах: від +0,4% (у Полтавській і Сумській областях) до +6,8% (у Донецькій області).

житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива; по Україні ціни зменшилися на 1,9%. Ціни зменшилися у 22 регіонах: від -0,1% у Сумській до -7,4 % у Львівській областях. Водночас зросли ціни у м. Києві (+10,0%), Кіровоградській (+2,9%) та Полтавській (+1,2%) областях.

предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла: по Україні ціни зменшилися на 0,2%. Ціни зменшилися в 11 регіонах: від -0,1 % у Харківській до -4,5% у Вінницькій областях. Водночас зросли ціни у 14 регіонах: від +0,1% (у Чернівецькій області) до +4,3% (у Донецькій області).

відпочинок і культуру: по Україні ціни зменшилися на 0,1%. Ціни зменшилися у 19 регіонах: від -0,1% у Сумській до -3,7% у Херсонській областях. Водночас зросли ціни у 6 регіонах: від +1,0% (у Закарпатській області) до +7,2 % (у Донецькій області).

Напряом **«ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦІ»** включає 6 показників, які характеризують ситуацію із залученням в економіку регіонів інвестиційних ресурсів, розвиток інновацій та стан зовнішньої торгівлі товарами (експорт).

Висока позитивна динаміка капітальних інвестицій за підсумками 2018 року, що була сформована в умовах поживлення виробничої діяльності підприємств, позитивних фінансових результатів у більшості видів економічної діяльності, поліпшення ділових очікувань та поступового послаблення інвестиційних ризиків на тлі відносної макрофінансової стабілізації та продовження процесів реформування, мала своє продовження і у 2019 році.

Так, у 2019 році підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування було освоєно понад 584,4 млрд. грн. капітальних інвестицій.

Індекс капітальних інвестицій за звітний період становив 115,5% проти 116,4% у 2018 році. Збільшення обсягів освоєних капітальних інвестицій спостерігалось у 21 регіоні (у 2018 році – у 17 регіонах). Найбільше обсяги капітальних інвестицій зросли у Волинській (у 1,7раза), Херсонській (на 66,1%), Миколаївській (на 40,1%), Полтавській (на 39,7%) та Київській (на 33,4%) областях.

Зменшення обсягу освоєних капітальних інвестицій мало місце в 4 регіонах: від -1,6% у Вінницькій до -5,8% у Хмельницькій областях.

Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні у 2019 році становив 13180,8 гривень. При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів капітальних інвестицій на одну особу суттєво зменшилася проти 2018 року (51,6раза) і склала 46,8раза (максимальне значення у 2019 році спостерігалось у м. Києві – 60992,6 грн., мінімальне у Луганській області – 1303,0 грн.).

У 2019 році **обсяг прямих іноземних інвестицій** (акціонерного капіталу з урахуванням переоцінки, утрат та перекваліфікації), залучених в економіку України, збільшився з початку року на 8,8% або 2,9 млрд. дол. США (у 2018 році – на 4,1%), і станом на 31.12.2019 з початку інвестування їх загальний обсяг склав майже 35,8 млрд. дол. США.

Найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до підприємств промисловості (32,4%) та установ та організацій, що здійснюють оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 15,8%.

Позитивна динаміка щодо нарощення обсягу прямих іноземних інвестицій спостерігалася у 23 регіонах. Варіація приросту серед регіонів склала від 1,2% у Хмельницькій до 38,5% у Миколаївській області.

Скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій до початку поточного року спостерігалось у 2 регіонах: на 19,1% у Івано-Франківській та на 50,8% у Тернопільській областях.

Станом на 31.12.2019 **на одну особу** в середньому по Україні припадало 855,5 дол. США **прямих іноземних інвестицій**, що на 9,5% більше, ніж станом на 01.01.2019 (781,6дол. США). Територіальна диспропорція за цим показником зменшилася проти відповідного періоду 2018 року (118,7раза) і склала 139,0 раза (максимальне значення спостерігалось у м. Києві – 6629,8дол. США, мінімальне у Тернопільській області – 47,7дол. США).

За підсумками 2018 року **частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції** у порівнянні з відповідними показниками 2017 року зросла у 19 регіонах, і в цілому по Україні з 0,7% до 0,8%.

Найнижчий показник питомої ваги інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у звітному періоді спостерігався у

Хмельницькій (0,1%), Рівненській та Дніпропетровській (0,2%), Луганській, Донецькій та Миколаївській (0,3%) областях.

Зростання частки реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у 2018 році, порівняно з 2017 роком, мало місце у Кіровоградській (на 3,0 в. п.), Чернігівській (на 0,7 в. п.), Тернопільській (на 1,1 в. п.), Одеській (на 0,8 в. п.), Івано-Франківській та Волинській (на 0,7 в. п.) областях.

Незважаючи на погіршення цінової кон'юнктури на окремих світових товарних ринках (чорні метали, пшениця, добрива), а також негативний вплив зміцнення гривні, експорт товарів у 2019 році продовжував зростати. Так, за підсумками 12 місяців 2019 року **експорт товарів** виріс в цілому по Україні на 5,8 % (за підсумками січня-грудня 2018 року – на 9,4%). Загалом підприємствами України було експортовано товарів на суму 50060,3 млн. дол. США.

Найбільшу частку в експорті товарів становлять продукти рослинного походження (25,8%), мінеральні продукти (9,7%), жири та олії тваринного або рослинного походження (9,5%) та готові харчові продукти (6,4%), по яких зафіксовано зростання відповідно на 30,6%, 12,2%, 5,3% та 6,7%.

Серед регіонів збільшення обсягу експорту товарів за підсумками 2019 року спостерігалось у 17 регіонах (у 2018 році – позитивна динаміка щодо нарощення експортування товарів була зафіксована в 22 регіонах). Найбільше зростання товарних експортних операцій відбулося у Кіровоградській (на 35,5%), Львівській (16,2%) областях та м. Києві (21,9%). Зменшення обсягу експортних операцій мало місце у 8 регіонах, з найбільшим скороченням у Луганській (-24,7%), Одеській (-17,0%) та Закарпатській (-10,2%) областях.

Обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення по Україні в цілому становив 1191,1 дол. США, що на 71,3 дол. США (або на 6,4%) більше ніж у 2018 році (1119,8 дол. США).

Найвищі показники продемонстрували м. Київ та Дніпропетровська область, де на кожного мешканця припадало відповідно 4221,8 дол. США та 2477,8 дол. США; найнижчі – Луганська та Чернівецька області (відповідно 71,3 дол. США та 236,8 дол. США). При цьому, у 2019 році територіальна диспропорція збільшилася проти попереднього року (37,0 раз) і становила 59,0 раз.

Напрямок **«ФІНАНСОВА САМОДОСТАТНІСТЬ»** включає 4 показники, які характеризують динаміку росту доходів місцевих бюджетів, обсяг капітальних видатків на одну особу населення та стан погашення податкового боргу.

Розпочата п'ять років тому бюджетна децентралізація значно покращила фінансову спроможність місцевих бюджетів.

У 2019 році **доходи місцевих бюджетів** (без трансфертів) зросли по відношенню до відповідних показників 2018 року в усіх регіонах, в межах від 8,8% у Одеській області до 18,7% у м. Києві, і в середньому по Україні показник приросту склав 15,8% (у 2018 році – 15,2%).

Окрім м. Києва, доходна частина місцевих бюджетів значно зросла у Тернопільській (на 15,5%), Львівській (на 18,3%), Вінницькій, Київській (на 18,0 %) та Житомирській (на 17,3%) областях.

Найбільший обсяг **доходів місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу** населення регіону у 2019 році зафіксовано у м. Києві (15,4 тис. грн.), Дніпропетровській (9,4 тис. грн.), Київській (9,2 тис. грн.), Полтавській (8,8 тис. грн.), Запорізькій та Одеській (7,5 тис. грн.) областях, а найменший – у Чернівецькій (3,9 тис. грн.), Закарпатській (4,3 тис. грн.), Тернопільській (4,5 тис. грн.), Івано-Франківській та Рівненській (4,7 тис. грн.) областях.

Отримані протягом останніх років місцевими бюджетами додаткові фінансові ресурси дозволили збільшити в усіх регіонах **обсяг капітальних видатків у розрахунку на одну особу населення**, і в середньому по Україні у розрахунку на одну особу цей показник з 2,0 тис. гривень у 2018 році до 2,1 тис. гривень – у 2019 році).

За підсумками минулого року найбільший обсяг капітальних видатків з місцевих бюджетів, що припадає на одного мешканця регіону, зафіксовано у м. Києві (5,8 тис. гривень), Київській (3,2 тис. гривень), Донецькій (2,8 тис. гривень), Полтавській (2,7 тис. гривень), Дніпропетровській та Одеській (2,6 тис. гривень) областях, а найменший – у Херсонській (0,7 тис. гривень), Чернігівській, Сумській та Рівненській (0,8 тис. гривень), Кіровоградській, Житомирській та Волинській (0,9 тис. гривень) областях.

В той же час, спостерігається зростання **податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків**. За підсумками 2019 року загальний обсяг податкового боргу в цілому по Україні збільшився на 26,7% (у 2017 році – на 12,6 %).

Зростання податкового боргу зафіксовано у всіх регіонах (у 2018 році – зростання у 23 регіонах), крім Рівненської (скорочення на 12,3%) та Чернівецької (скорочення на 4,2%) областей. Найвищі темпи росту податкового боргу спостерігались у Херсонській та Волинській (у 1,8 раза), Закарпатській (у 1,7 раза), Львівській (56,2%), Харківській (53,4%) та Чернігівській (50,2%) областях.

Напрямок **«РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА»** включає 4 показники, які характеризують стан розвитку підприємництва в регіонах у 2018 році.

Активізація підприємництва та зростання масштабів і ефективності функціонування підприємницького сектору є одним з головних чинників позитивних структурних змін та модернізації регіональних економік, становлення нових ресурсів економічного пожвавлення, підвищення якості життя населення.

Вагомим показником аналізу економічного стану підприємництва в регіоні є показники **кількості малих та середніх підприємств на 10 тис. осіб населення**.

За підсумками 2018 року кількість суб'єктів середнього підприємництва в Україні зросла до 3,9 одиниць на 10 тис. осіб наявного населення проти 3,6 одиниць у 2017 році, що в регіональному розрізі було характерним для 23 регіонів. Ще у

2 регіонах (Донецькій та Сумській областях) кількість середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення залишилась на рівні попереднього року.

Найкращі показники кількості середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, що перевищували середньоукраїнський рівень, зафіксовано у місті Києві (12,4 одиниць), Київській (5,6), Харківській (4,6), Полтавській (4,5), Дніпропетровській (4,2) та Черкаській (4,1) областях.

В той же час у структурі суб'єктів господарювання за підсумками 2018 року у всіх регіонах, крім Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької та Херсонської областей, збільшилися кількість суб'єктів малого підприємництва (в середньому по Україні – до 431,2 одиниць на 10 тис. осіб наявного населення проти 421,2 одиниць у 2017 році). В регіональному розрізі цей показник коливався в межах від 100,2 одиниць у Луганській області до 886,7 одиниць у м. Києві.

Крім міста Києва найкращі показники суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. осіб наявного населення мали місце у Київській та Харківській (568,9 одиниць), Одеській (548,7) та Миколаївській (479,8) областях. Це обумовлено специфікою місця розташування регіонів, особливостями економічного розвитку, великою кількістю підприємств, що займаються посередництвом і торговельною діяльністю.

Загальними проблемами, які погіршували стан розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва, були: зростання затратності виробництва, проблеми в енергетичній сфері, обмежений доступ до фінансово-кредитних ресурсів, недостатньо розвинена мережа об'єктів інфраструктури підтримки суб'єктів МСП, нестабільне регуляторне середовище, високий рівень конкуренції, відсутність технологій впровадження досягнень науково-технічного прогресу у підприємницьку діяльність, відсутність бюджетної підтримки заходів з розвитку підприємництва, брак кількості висококваліфікованих управлінців, недостатня поінформованість стосовно нових можливостей для розвитку МСП.

В той же час, за підсумками 2018 року мало місце скорочення, у порівнянні з показниками попереднього року, **частки обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва** у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг): частка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва зменшилась у 17 регіонах, і в середньому по Україні склала 39,7% (39,9% у 2017 році).

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів середнього підприємництва зріс у 13 регіонах, і в середньому по Україні у 2018 році на 25,1% (у 2017 році приріст становив 24,9%).

Напрямок **«ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ПРАЦІ»** включає 6 показників, які комплексно характеризують ситуацію щодо безробіття та зайнятості населення, динаміку росту реальної заробітної плати та стан погашення заборгованості з її виплати, а також рівень продуктивності праці.

Продуктивність праці, як найважливіший показник конкурентоспроможності економіки, є індикатором ефективного управління людськими ресурсами та результативності реалізації заходів щодо підвищення рентабельності, технічного та організаційного реформування виробництва у пріоритетних галузях.

У 2018 році спостерігалось зменшення показника продуктивності праці, порівняно з показником попереднього року в цілому по Україні - з 103,2% до 102,1%, що в регіональному розрізі мало місце у 13 регіонах.

Збільшення показника продуктивності праці за підсумками 2018 року було зафіксовано у 12 регіонах. Найвищі показники продуктивності праці спостерігалися у Черкаській (107,7%), Кіровоградській (106,0%), Сумській (104,7%), Київській, Львівській (104,6%) та Івано-Франківській (104,3%) областях.

На ринку праці за підсумками 2019 року середній **рівень безробіття** населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) по Україні склав 8,2%, що на 0,6в.п. нижче, ніж у попередньому році.

Позитивна тенденція щодо зменшення рівня безробіття (у порівнянні з відповідними показниками 2018 року) мала місце у всіх регіонах, найбільше у: Луганській і Рівненській (зменшення на 1,4в.п.), Черкаській (на 1,3 в. п.) та Чернівецькій і Сумській(на 1,0 в. п.) областях.

Найнижчий рівень безробіття зафіксовано у Харківській (5,0%), Київській, Одеській (5,9%), Львівській (6,5%) областях та м. Києві (5,8%), а найвищий – у Луганській (13,7%), Донецькій (13,6%), Кіровоградській (11,0%), Волинській та Полтавській (10,6%) областях.

Зниження рівня безробіття населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) супроводжувалося підвищенням **рівня зайнятості** такого населення, і за підсумками 2019 року цей показник в середньому по країні склав 58,2% (у 2018 році – 57,1%).

Найвищий рівень зайнятості зафіксовано у м. Києві (63,1%), Харківській (62,1 %), Сумській (59,8%), Дніпропетровській (59,5%), Київській та Черкаській (59,3 %) областях, а найнижчий - у Волинській, Донецькій (50,9 %), Тернопільській (53,8 %) та Закарпатській (55,4 %) областях.

У 2019 році спостерігалося зменшення показника **співвідношення між чисельністю прийнятих на підприємства, в установи та організації та чисельністю вибулих**.

За підсумками звітного періоду цей показник в середньому по країні склав 86,4% (проти 92,4% у 2018 році), і у регіональному розрізі коливався в межах від 73,9% у Волинській області до 91,7% у м. Києві.

Окрім Волинської, найменше значення показника щодо співвідношення між чисельністю прийнятих та чисельністю вибулих зафіксовано у Чернігівській (78,3 %) Закарпатській (79,3%), Луганській (80,4%), Чернігівській (80,6%) та Донецькій (81,5%) областях.

Протягом 2018 року заробітна плата зростала вищими темпами, ніж ціни в Україні. Так, у минулому році **реальна заробітна плата** зросла на 9,8% (у 2018 році – на 12,5%). Така динаміка була характерною для усіх регіонів, і у регіональному розрізі збільшення рівня реальної заробітної плати коливалося в межах від 5,9% у Закарпатській до 13,2% у Миколаївській області.

Крім Миколаївської області, значне зростання реальної заробітної плати зафіксовано у Дніпропетровській (на 13,0%), Київській (на 12,2%), Вінницькій (на 12,1%), Запорізькій (на 11,8%) та Рівненській (на 11,1%) областях.

Співвідношення суми заборгованості з виплати заробітної плати станом на 1 січня 2020 року до **фонду оплати праці** за грудень 2019 року збільшилося на 0,1 в. п., порівняно з показником станом на 1 січня 2019 року (3,2%), і становило 3,3%.

Зменшення суми заборгованості з виплати заробітної плати по відношенню до фонду оплати праці (у порівнянні з показниками станом на 01.01.2019) мало місце у 13 регіонах, у Чернівецькій області сума заборгованості залишилися на рівні відповідного періоду попереднього року, а найнижчі значення цього показника зафіксовано у Закарпатській, Рівненській, Хмельницькій (по 0,2%), Вінницькій (0,5%) та Житомирській (0,6%) областях.

Найбільшу суму заборгованості по відношенню до місячного фонду оплати праці мають Луганська (46,5%), Сумська (17,8%), Донецька (11,9%), Харківська (6,4%) та Дніпропетровській (3,9%) області.

Основними причинами виникнення заборгованості із заробітної плати у кожному регіоні є: несвоєчасні розрахунки замовників за виконані роботи; недостатність обігових коштів у підприємств; відсутність замовлень; відсутність фінансування за державним замовленням; неможливість оперативного вирішення питань реструктуризації підприємств, оптимізації фондів підприємств у зв'язку із знаходженням у переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, та у переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави.

Оцінка соціально-економічного розвитку за напрямом **«РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ»** проводилась за 6 показниками, що характеризують ситуацію у сфері житлового будівництва, розвитку транспортної та дорожньої інфраструктури, доступу домогосподарств до Інтернету.

Оцінка **обсягів вантажних перевезень автомобільним та залізничним транспортом** свідчить про зменшення у 2018 році обсягів перевезень по Україні в цілому на 2,0%, порівняно з попереднім роком.

Скорочення обсягу вантажообороту спостерігалася у 9 регіонах України. Найбільше показники знизились у Тернопільській (на 25,3%), Харківській (на 14,1%), Вінницькій (на 11,0%) та Хмельницькій (на 8,2%) областях.

Збільшення обсягів вантажних перевезень зафіксовано у 16 регіонах, серед яких найбільше у м. Києві (на 46,5%), Сумській (на 27,1%), Херсонській (на 17,4%), Чернігівській та Луганській (на 16,6%) та Київській (на 11,6%) областях.

Аналіз стану **підключення домогосподарств до мережі Інтернет** свідчить, що цей показник суттєво варіюється у регіональному розрізі.

Серед міських домогосподарств найбільша кількість із домашнім підключенням до мережі Інтернет у 2018 році спостерігалася у Дніпропетровській та Рівненській (82,6% загальної кількості таких домогосподарств), Тернопільській (79,0%), Чернівецькій (75,5%) областях та м. Києві (85,2%), а найменша – у Житомирській (54,5%), Волинській (56,4%), Донецькій (56,6%), Івано-Франківській (59,8%) та Херсонській (62,8%) областях.

Лідуючі позиції щодо підключених до мережі Інтернет домогосподарств, які розташовані у сільській місцевості, у 2018 році зайняли відповідно Закарпатська (73,4%), Чернівецька (72,7%), Рівненська (53,1%), Дніпропетровська (52,9%) та Івано-Франківська (47,3%) області.

Загалом по країні частка міських домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома, у 2018 році зросла до 71,6% (у 2017 році – 70,0%), а сільських домогосподарств – до 40,6% (38,6% у 2017 році).

За підсумками 2019 року, порівняно з попереднім роком, спостерігалось збільшення на 26,9% **обсягу прийнятого в експлуатацію житла** (у 2018 році – зменшення на 5,7%).

Негативна динаміка зменшення обсягу прийнятого в експлуатацію житла мала місце у 3 регіонах: у Харківській (-27,9%), Хмельницькій (-0,4%) областях та м. Києві (-11,3%) (у 2018 році – у 13 регіонах).

Збільшення обсягу будівництва житла спостерігалось у 22 регіонах, з них найбільше у Миколаївській (у 2,2раза), Одеській (на 91,5%), Івано-Франківській (на 86,3%), Чернівецька (на 70,5%) та Тернопільська (на 57,5%) областях.

Напрямок **«ВІДНОВЛЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 6 показників, які комплексно характеризують стан впровадження заходів з енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Впровадження заходів, спрямованих на енергозбереження та підвищення енергоефективності, є одним з пріоритетних питань для забезпечення енергетичної незалежності та національної безпеки нашої країни протягом останніх п'яти років.

У 2018 році спостерігалось зменшення загальноукраїнського показника **споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення**, порівняно з попереднім роком, з 1,82 до 1,61 тонни нафтового еквіваленту на одну особу населення.

Зменшення показника споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення відбулось в усіх регіонах. Найбільші обсяги споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення у звітному періоді зафіксовано в Дніпропетровській (3,95тонн нафтового еквіваленту), Запорізькій (3,50), Донецькій (3,14) та Івано-Франківській (2,85) областях.

У 2019 році у 6 регіонах спостерігалось зменшення **частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних**

джерел енергії (до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні за звітний період) до відповідних показників попереднього року, що призвело до зменшення загальноукраїнського показника з 22,6 до 15,8%.

За підсумками 2019 року лідерами за зазначеним показником стали Рівненська (43,2 %), Кіровоградська (38,8%), Дніпропетровська (32,7%), Волинська (31,8%) та Херсонська (28,3%), області.

Найбільше зростання частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні у 2019 році, порівняно з 2018 роком, відбулось у Рівненській(на 22,3 в. п.), Кіровоградській (на 11,0в.п.), Київській(на 6,7 в. п.) та Житомирській(на 3,8 в. п.) областях.

Суттєве зменшення частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні у 2019 році, порівняно з 2018 роком, відбулось у Харківській(на 27,24в.п.),Закарпатській (на 1,8в.п.), Дніпропетровській (на 1,6 в. п.) та Донецькій (на 0,78 в. п.) областях.

За підсумками 2018 року найбільшу **частку сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіонах від загальної потужності котелень регіону** зафіксовано у Кіровоградській (27,3%) Тернопільській (26,8%), Львівській (23,9 %), Житомирській (23,0%) та Рівненській (22,2%) областях, і в середньому по Україні цей показник становив 13,1% (у 2017 році – 14,2%).

Найнижчі значення цього показника спостерігалось у Донецькій (0,6%),Луганській (0,9%), Харківській (2,3%) та Запорізькій (3,2%) областях.

Впровадження енергоефективних заходів, технічна модернізація та переоснащення житлово-комунальної галузі є одним з найголовніших пріоритетів на сьогодні.

За 2019 рік, у порівнянні з попереднім роком, зріс **рівень впровадження енергозберігаючих джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів** (до загальної кількості світлоточок), і складав від 28,9% у Полтавській області до 90,9 % у Одеській, та в середньому по країні – 70,1% (проти 54,1% у 2018 році).

За підсумками 2019 року **частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії** зростає до 80,4 % проти 77,5% у 2018 році.

Найвищий показник щодо оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії спостерігається у Миколаївській та Черкаській областях (98,0%). Також високій рівень оснащення приладами обліку теплової енергії за підсумками звітного періоду зафіксовано у Харківській (94,8%), Вінницькій (93,0%), Хмельницькій (92,7%) областях, а найнижчий –у Тернопільській (18,9%), Луганській (41,8%), Кіровоградській (55,2%), Донецькій (53,8 %) та Волинській (63,7%) областях.

Також протягом останніх років було проведено масштабну інформаційно-роз'яснювальну кампанію з популяризації механізмів компенсації частини кредиту на утеплення житлових будинків.

Метою кампанії було інформування мешканців усіх регіонів України про переваги державної програми, а також можливості запровадження місцевими органами державної влади і місцевого самоврядування компенсації відсотків/суми кредитів населенню на впровадження енергоефективних заходів житлових будинків.

За підсумками 2019 року лідером за показником **«Частка домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності в житловому секторі за рахунок коштів державного бюджету** (у тому числі із співфінансуванням з місцевих бюджетів), відсотків до загальної кількості домогосподарств регіону» є Херсонська область – 3,98%, і в середньому по країні цей показник склав 1,47%. Вище середньоукраїнського рівня показник щодо домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності, крім Рівненської області, мали 7 регіонів, від 1,77% у Кіровоградській до 3,55% у Запорізькій.

Напрямок **«ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОСВІТИ»** включає 6 показників, які характеризують рівень підключення закладів освіти сільської місцевості до мережі Інтернет, розвиток мережі дошкільних навчальних закладів та закладів позашкільної освіти, забезпеченість підвозу дітей до місць навчання та загальний рівень якості освіти.

Регіони України значно відрізняються один від одного за **часткою випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури 160 балів і вище.**

У 2018-2019 навчальному році рейтинг регіонів за цим показником очолили м. Київ (28,7%) та Львівська область (28,1%), які значно випереджають за даним показником інші регіони. Найнижчі значення за даним показником у 2017-2018 навчальному році отримали Закарпатська (12,6%) та Чернівецька (12,7%) області.

За часткою випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання **з іноземної мови 160 балів і вище**, також лідирують м. Київ (40,6%) та Львівська область (34,4%). Найгірші результати за цим показником мають Луганська(18,7%), Донецька (20,6%) та Миколаївська (21,1%) області.

Частка дітей сільської місцевості, для яких організовано підвезення до місця навчання і додому, у відсотках до загальної кількості учнів, які того потребують, на початок 2018/2019 навчального року по Україні становила 97,8%, а на початок 2019/2020 навчального року зросла до 97,9%.

Найвищий показник (100%) щодо забезпеченості підвезення дітей сільської місцевості до місця навчання і додому спостерігався у Донецькій, Житомирській, Київській, Кіровоградській, Одеській, Харківській, Хмельницькій, Чернівецькій та

Чернігівській областях, а найнижчі відповідно у Закарпатській (89,9%), Львівській (92,8 %) та Івано-Франківській (92,9%) областях.

За підсумками 2018 року в 20 регіонах існував дефіцит місць у дошкільних навчальних закладах, і в середньому по країні показник **чисельності дітей у дошкільних навчальних закладах (у розрахунку на 100 місць)** становив 108 осіб (у 2017 році – 112 осіб).

Найбільше перевантаження зафіксовано у Волинській (128 особи), Львівській (127 осіб), Івано-Франківській (124 особи), Чернівецькій (120 осіб) і Полтавській (118 осіб) областях.

Найкращий показник забезпеченості дошкільною освітою дітей спостерігався у Луганській – 92 особи на 100 місць у дошкільних навчальних закладах, Черкаській (94), Донецькій (95) та Черкаській (96) областях.

За підсумками 2019 року в країні погіршилася ситуація із забезпеченістю дітей позашкільною освітою.

Станом на 1 січня 2020 року **питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою (до загальної кількості дітей шкільного віку)** зменшилась у порівнянні з показниками 2018 року у всіх регіонах, і в цілому по країні до 63,1% проти 67,3% станом на 01.01.2019.

Найгірші показники забезпеченості дітей позашкільною освітою мали місце у Рівненській та Дніпропетровській областях, де більше половини дітей шкільного віку (44,5% та 45,0% відповідно) не залучено до участі у гуртках, секціях, творчих об'єднаннях учнів тощо.

Напрямок **«ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я»** включає 5 показників, які характеризують рівень смертності та народжуваності, загальну тривалість життя, доступність амбулаторного обслуговування у закладах охорони здоров'я та стан впровадження заходів по боротьбі із захворюваністю на активний туберкульоз.

У 2019 році **загальний коефіцієнт смертності населення** в цілому по Україні зменшився з 14,8 до 14,7 на 1 тис. осіб наявного населення, порівняно з попереднім роком. Нижчий за загальноукраїнський коефіцієнт смертності населення мали 9 регіонів, від 11,2 у м. Києві до 14,2 у Тернопільській області.

Інші 14 регіонів мають показники, що перевищують загальноукраїнський коефіцієнт смертності населення країни. Найвищі показники смертності у 2019 році зафіксовано у Чернігівській (18,6 на 1 тис. осіб наявного населення), Кіровоградській (16,5), Черкаській, Полтавській, Запорізькій, Житомирській (16,4) та Сумській (16,2) областях.

Загальноукраїнський показник **середньої очікуваної тривалості життя при народженні** в Україні у 2018 році становив 71,76 років (2017 рік – 71,98 років).

Вищі за середньоукраїнські показники тривалості життя спостерігаються у м. Києві (74,01 років), Чернівецькій (73,83), Івано-Франківській (73,67) Тернопільській (73,39), Львівській (73,36), Вінницькій (72,69), Хмельницькій (72,28) Сумській (72,26), Рівненській, Черкаській (71,88), та Полтавській (71,76) областях.

У більшості областей сходу та півдня України середня очікувана тривалість життя нижча за загальноукраїнський показник і коливається в межах від 71,44 років у Харківській до 70,08 у Житомирській.

За підсумками 2019 року в цілому по країні мало місце скорочення **кількості живонароджених (на 1 тис. осіб наявного населення)** до 8,1‰ проти 8,7‰ у 2018 році, і така тенденція була характерною для усіх регіонів України.

Найвища кількість живонароджених у 2019 році зафіксована у м. Києві (11,0‰), Рівненській (10,7‰), Закарпатській (10,4‰), Волинській (10,1‰) та Чернівецькій (9,2‰) областях, а найнижча у Сумській (6,0‰), Чернігівській (6,1‰), Черкаській (6,3‰), Полтавській (6,5‰) та Харківській (6,7‰) областях.

У 2018 році загальний показник **планової ємності амбулаторно-поліклінічних закладів на 10 тис. населення** склав 220,1 відвідувань за зміну проти 218,6 відвідувань у 2017 році.

Загалом за 2018 рік 12 регіонів із 23 забезпечили позитивну тенденцію до зростання планової ємності амбулаторно-поліклінічних закладів.

Найвище значення планового показника відвідувань амбулаторно-поліклінічних закладів у 2018 році зафіксовано у Кіровоградській (299,0 відвідувань), Дніпропетровській, Харківській (288,6), Полтавській (267,1) областях та м. Києві (296,6).

Нижчий, у порівнянні з показниками інших регіонів, рівень потужностей мають заклади Волинської (184,7 відвідувань), Чернівецької (195,6), Львівської (203,1), Івано-Франківської (206,6) та Хмельницької (207,2) областей.

У 2018 році середня **кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу** (на 100 тис. населення) в цілому по країні зменшилась з 52,0 до 50,6 осіб.

Найвищі показники захворюваності на всі форми активного туберкульозу зареєстровано у південно-східних регіонах країни, де зокрема розташовані потужні ПТЗ пенітенціарної системи: Одеська область – 115,2 осіб на 100 тис. населення, Кіровоградська – 66,1 осіб, Херсонська – 65,6 осіб, Київська – 63,3 осіб та Запорізька – 61,7 осіб.

У 2 регіонах країни спостерігається зростання вищезазначеного показника в порівнянні з 2017 роком: в Одеській – на 7,3 в. п., Запорізькій на 2,6 в. п., Вінницькій на 1,8 в. п., Закарпатській на 0,7 в. п. та Сумській – на 0,5 в. п. областях.

Напрямок **«СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА БЕЗПЕКА»** включає 3 показники, які характеризують рівень забезпеченості соціальними послугами найбільш вразливих верств населення, впровадження заходів щодо запобігання сирітству та забезпечення безпеки життя.

Впродовж останніх років здійснюється реформування системи надання соціальних послуг, що має на меті підвищення ефективності та результативності таких послуг через впровадження сучасних підходів до управління, таких як орієнтація на раннє виявлення та превентивні заходи, фінансування послуги, а не закладу, впровадження стандартів та оцінки якості послуг, диверсифікація надавачів

соціальних послуг через впровадження соціального замовлення, розвиток персоналу, тощо.

Станом на 1 січня 2020 року **рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, територіальними центрами соціального обслуговування**, у порівнянні з показниками станом на 01.01.2018, зріс у 16 регіонах, а в цілому по країні показник становив 95,66% (у 2018 році – 96,3 %).

Найвищий рівень цього показника у звітному році зафіксовано у Миколаївській, Полтавській, і Харківській (100%), Кіровоградській (99,99 %), Сумській (99,96%) та Дніпропетровській (99,91%) областях.

Зниження рівня охоплення соціальними послугами мало місце у 7 регіонах, у тому числі найбільше у Львівській області – до 69,52% (проти 83,05% у 2018 році), і цей показник є найнижчим серед інших регіонів.

Питома вага дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сімейних формах виховання, у загальній кількості дітей даної категорії збільшилась, за підсумками звітного року на 0,2 в.п. (до 91,9%), у порівнянні з показником 2018 року (91,9%).

Найкращі показники щодо виховання дітей-сиріт у сімейних формах виховання мають Харківська (99,8%), Рівненська (98,2%), Вінницька (97,3%), Херсонська (96,5%) та Чернівецька (95,3%) області.

Найнижчі показники у 2019 році зафіксовано у Донецькій (85,5%), Закарпатській (85,8%), Миколаївській (87,4%), Луганській (87,5%) та Одеській (87,6 %) областях.

За підсумками звітного року **кількість кримінальних правопорушень, вчинених проти життя та здоров'я особи** (у розрахунку на 10 тис. осіб населення) становила 10 од. (у 2018 році – 9 од.), і у регіональному розрізі коливалася в межах від 7 од. у Одеській до 22 од. у Чернігівській областях.

Позитивна динаміка щодо зниження кількості кримінальних правопорушень, у порівнянні з показниками 2018 року, мала місце у 7 регіонах (Вінницькій, Дніпропетровській, Київській, Одеській, Харківській, Черкаській, та Чернівецькій областях), в той час як у 12 регіонах спостерігалось незначне збільшення кількості правопорушень.

Напрямок **«РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЯКІСТЬ ДОВКІЛЛЯ»** включає 6 показників, які характеризують ситуацію в сфері екології та ефективність здійснення природоохоронних заходів.

Стан атмосферного повітря в Україні зазначається як незадовільний, а у деяких містах (наприклад, Маріуполь, Кривий Ріг та ін.) - вкрай загрозливий. За даними Державної служби статистики в 2018 році викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел склали 2508,3 тис. т або на 76,6 тис. т (на 2,96 %) менше, ніж у минулому році. Основними забруднювачами атмосферного повітря залишаються підприємства добувної і переробної промисловості, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, викиди забруднюючих

речовин яких складають більше 90 відсотків від загального обсягу викидів в атмосферне повітря в Україні.

В 2018 році **викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел** склали 0,70 тис. т на 1 млрд. гривень валового регіонального продукту, що на 0,16 тис. т менше, ніж у попередньому році (0,86 тис. т).

Найбільші викиди від стаціонарних джерел у 2018 році спостерігались у Донецькій (4,11 тис. т), Івано-Франківській (2,82), Дніпропетровській (1,66) та Луганській (1,32) областях. Найменші викиди забруднюючих речовин зафіксовано у м. Києві (0,03 тис. т), Закарпатській (0,07), Волинській і Чернівецькій (0,08), Миколаївській і Рівненській областях (0,16).

Порівняно з попереднім роком, у 2019 році збільшення **викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на одиницю населення** відмічалось у 11 регіонах, найбільше у Київській (на 67,0%), Херсонській (на 30,3%), Одеській (на 26,6%), Житомирській (на 26,5%) та Закарпатській (на 24,1%) областях.

Основними причинами зростання в цих регіонах обсягів викидів від стаціонарних джерел є повільне впровадження пилогазоочисного обладнання на підприємствах енергетики, невиконання у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня; низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів; відсутність ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок тощо.

В той же час у звітному році 13 регіонами було зменшено викиди забруднюючих речовин, найбільше – Луганською (на 37,3%), Вінницькою (на 36,9%), Чернівецькою (на 16,3%) областями та м. Києвом (на 36,0%), що призвело до загального зменшення викидів в цілому по Україні на 2,5%.

Проблема утворення відходів набула в наш час глобального характеру і стала невідкладним питанням державної політики. Зростаюча кількість відходів і підвищення пов'язаної з ними небезпеки негативно впливає на стан навколишнього природного середовища, особливо на місцевому рівні. Домінуючим способом управління з відходами у 2018 році, як і у попередні роки, залишалось їх видалення.

Середня частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених (без отримання енергії) у загальному обсязі утворених відходів в Україні в 2018 році складала 48,1%, що на 1,7 в. п. більше, ніж у 2017 році.

Найбільша частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених, у загальному обсязі утворених відходів, спостерігалась у Київській (98,0%), Закарпатській (97,2%), Кіровоградській (94,3%), Луганській (88,0%) та Миколаївській (83,2%) областях. Регіонами з найменшою часткою таких відходів є Тернопільська (1,8%), Полтавська (6,7%) та Херсонська (17,6%) області.

Враховуючи глобальний характер проблеми, необхідно сформувати соціально адекватну систему поводження з відходами та розробити сучасну стратегію поводження з ними.

У 2019 році **частка населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання ТПВ** (у загальній кількості населених пунктів регіону) зростає у 17 регіонах, найбільше у Волинській (на 7,1 в. п.), Тернопільській (на 4,0 в. п.), Рівненській (на 3,1 в. п.), Вінницькій (на 3,0 в. п.), Сумській, Донецькій (на 2,5 в. п.) областях та в цілому по Україні з 4,1% до 5,1%.

Лідерами серед регіонів за цим показником є Закарпатська (19,7%), Тернопільська (18,7%) та Харківська (12,3%) області.

III. Висновки та пропозиції

З метою створення умов для подальшого динамічного, збалансованого розвитку регіонів України пропонується:

Рекомендувати обласним та Київській міській державній адміністраціям:

1. Забезпечити розгляд результатів оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за 2019 рік, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, на засіданнях колегій обласних та Київської міської держадміністрацій, та за результатами розгляду підготувати пропозиції щодо шляхів вирішення проблемних питань, що гальмують розвиток регіонів.

2. Підготувати пропозиції для розгляду відповідними місцевими радами щодо актуалізації (у разі необхідності) завдань та заходів регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації з урахуванням останніх тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів та очікуваного впливу зовнішніх чинників.

3. Забезпечувати під час проведення конкурсних відборів інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, та розподілу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, розгляд таких проектів, що розроблені на основі плану заходів з реалізації відповідної регіональної стратегії розвитку та спрямовані на розвиток регіону, зокрема, на покращення ситуації за тими напрямками, де регіон зайняв відповідно останні місця за результатами рейтингової оцінки.

4. Вжити заходів щодо збільшення фінансування та ефективного використання коштів на підтримку розвитку галузей сільського господарства, зокрема тваринництва, за рахунок коштів місцевих бюджетів.

5. Сприяти:

розвитку підприємств агропромислового комплексу, зокрема створенню сільськогосподарських обслуговуючих молочарських кооперативів, а також розвитку інфраструктури для зберігання сільськогосподарської продукції;

організації роботи з реалізації інвестиційних проектів у галузях тваринництва, рослинництва, харчової і переробної промисловості та модернізації і оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств;

створенню умов для розвитку скотарства в господарствах населення шляхом утворення сімейних ферм та об'єднання селян в сільськогосподарські кооперативи;

розвитку підприємництва в сільській місцевості і співпраці з об'єднаними територіальними громадами та сільськими громадами.

6. З метою забезпечення підвищення рівня фінансової забезпеченості місцевих бюджетів, їх збалансованості та своєчасного фінансування запланованих видатків, насамперед, за захищеними видатками бюджету:

оптимізувати структуру штатної чисельності працівників у межах затверджених асигнувань на оплату праці, не допускати збільшення такої чисельності, крім випадків, пов'язаних з утворенням (реорганізацією) навчальних закладів, фінансування яких здійснюється за рахунок освітньої субвенції, та збільшенням кількості одержувачів відповідних послуг для задоволення суспільних потреб;

забезпечити проведення своєчасної та у повному обсязі оплати праці працівників бюджетних установ і розрахунків за енергоносії та комунальні послуги, які споживаються бюджетними установами, не допускаючи будь-якої заборгованості з таких виплат;

керівникам бюджетних установ утримувати чисельність працівників та здійснювати фактичні видатки на заробітну плату, включаючи видатки на премії та інші види винагород, матеріальну допомогу, лише в межах фонду заробітної плати;

забезпечити першочергове спрямування вільних залишків бюджетних коштів відповідних місцевих бюджетів на поліпшення харчування в комунальних навчальних закладах та закладах охорони здоров'я, а також придбання медикаментів комунальними закладами охорони здоров'я тощо;

забезпечити неухильне дотримання норм Бюджетного кодексу України щодо проведення в першочерговому порядку розрахунків за захищеними видатками;

здійснити інвентаризацію затверджених місцевими радами регіональних/місцевих програм та за результатами аналізу ефективності їх виконання підготувати у встановленому порядку пропозиції щодо скасування програм, бюджетне фінансування яких є недоцільним та не відноситься до повноважень місцевих рад;

активізувати претензійно-позовну роботу з ліквідації заборгованості зі сплати податків та зборів та роботу з платниками податків із виявлення та ліквідації шляхів мінімізації податкових зобов'язань, викриття схем ухилення від сплати платежів до бюджету тощо.

7. Для вирішення питань, пов'язаних із подальшим зростанням зайнятості населення віком 15-70 років:

створювати умови для сприятливого економічного середовища розвитку підприємництва та, відповідно, створення робочих місць з гідною заробітною платою;

вживати заходів щодо зменшення відтоку трудових мігрантів за кордон;

здійснити оцінку стану виконання заходів регіональних програм зайнятості.

8. З метою зменшення споживання паливно-енергетичних ресурсів сприяти:

удосконаленню існуючих технологічних процесів на виробництві і оптимізації режимів, автоматизації і впровадженню систем управління;

розробленню нових енергозберігаючих і безвідходних технологій, обладнання і апаратів;

розширенню використання вторинних енергетичних ресурсів, насамперед, теплових;

запровадженню автоматизованих систем контролю та обліку споживання паливно-енергетичних ресурсів, сертифікованих систем енергоменеджменту.

9. Для підвищення рівня впровадження енергозберігаючих джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів сприяти:

розробці і затвердженню (у разі відсутності) Правил благоустрою населених пунктів;

поширенню міжмуніципального співробітництва у сфері зовнішнього освітлення населених пунктів;

створенню умов для залучення інвестицій, дешевих міжнародних кредитів та/або грантів на розвиток інфраструктури, впровадженню сучасних методів і технологій у сфері зовнішнього освітлення;

проведенню інформаційної компанії щодо зменшення обсягів споживання електроенергії.

Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади

1. Проаналізувати результати оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за 2019 рік, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, та забезпечити проведення аналізу негативних тенденцій розвитку відповідної сфери й прийняття оперативних управлінських рішень щодо вирішення проблемних питань.

2. Забезпечити ефективну співпрацю центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з подолання негативних тенденцій та вирішення найбільш гострих соціально-економічних проблем, зокрема шляхом:

проведення спільних засідань колегій, координаційних нарад (семінарів) з питань соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в Україні;

започаткування виїзних днів-приймалень міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в регіонах з відвідуванням окремих районів та міст, розглядом заяв та скарг, прийомом громадян;

залучення представників місцевих органів виконавчої влади до складу робочих груп при опрацюванні проектів загальнодержавних нормативно-правових актів з питань регіонального розвитку та місцевого самоврядування;

започаткування спільних рубрик на своїх офіційних веб-сайтах для розміщення аналітичних оглядів спільної діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади з метою виявлення позитивного досвіду та його впровадження.

3. Вжити невідкладних заходів щодо забезпечення стабільної роботи підприємств, які мають стратегічне значення для розвитку регіональних економік,

зокрема тих, що допустили спад обсягів виробництва продукції або працюють збитково, мають значний обсяг заборгованості з виплати заробітної плати та податковий борг.
